

Potencionály obranyschopnosti ČSSR a dialektika jejich pohybu

Komunistická strana Československa formuluje na vědeckém základě svou vojenskou politiku, řídí vypracování vojenské doktríny a celý proces vojenské výstavby Československa. Potřebám a zájmům realizace své politiky a potřebám vojenské výstavby přizpůsobuje celou vojenskou organizaci Československa a řídí její sladěné fungování. To má svůj konkrétní odraz na kvalitě vojenské síly — obranyschopnosti socialistického Československa.

V marxisticko-leninském učení o válce a armádě je vojenská síla státu (koalice států) chápána jako souvztažná veličina, která vyjadřuje stupeň jeho schopnosti vést válku proti jiným státům při vynaložení všech materiálních a duchovních sil společnosti. Je tedy vyjadřována materiálními a duchovními možnostmi, jimiž disponuje daný stát (kolice států) a bezprostředně je ztělesněna v ozbrojených silách, v jejich schopnosti vést válečné akce.

Vojenskou sílu je možné si představit jako soustavu s určitou strukturou, jejíž prvky zaujímají svá místa, jsou navzájem spojeny a navzájem se podmiňují. Vojenská síla zahrnuje ekonomický, vědecký, morálně politický a vlastní vojenský potenciál. V práci kolektivu sovětských autorů z roku 1977 je vedle zmíněných již čtyř potenciálů uveden navíc potenciál sociální. Domnívám se, že toto členění vojenské síly je plnější a přesnější.

Na základě faktu, že socialistické státy jsou nuceny vytvářet a budovat ozbrojené síly a upevňovat svou vojenskou sílu především pro existenci hrozby a možnosti útoku imperialistických zemí, je v naší terminologii — pokud jde o socialistické státy — nahrazován pojem vojenské síly státu pojmem obranyschopnosti státu. Jím je přesněji a vyčerpávajícím způsobem vyjadřován fakt mírumilovnosti politiky socialistických zemí a propastný rozdíl zaměře-

nosti jejich politiky i poslání jejich ozbrojených sil od politiky a ozbrojených sil kapitalistických států.

Jakkoli je obranyschopnost socialistického státu bezprostředně ztělesněna v jeho ozbrojených silách a jejich kvalitě, každé zužování jejího hodnocení jen přes pohled na ozbrojené síly nedává možnost posoudit kvalitu obranyschopnosti komplexně a v celku.

Základním zdrojem obranyschopnosti každého socialistického státu, tedy i ČSSR a vysoké bojovosti ČSLA je důsledně a tvůrčí uplatňování obecných zákonitostí výstavby socialistické společnosti.

Úspěšnost postupu československé společnosti na cestě socialistické výstavby je podmíněna jejím nepřetržitým a komplexním rozvojem.

Požadavek nepřetržitosti rozvoje vyplývá především z faktu, že výstavba komunistické společenské formace včetně její první fáze — socialismu, není jednorázovým aktem, ale procesem, ohraničeným ne tak časově, jako hloubkou a kvalitou přeměn dosahovaných v tomto procesu jak v ekonomické základně, tak i nadstavbě společnosti.

Požadavek komplexnosti rozvoje pak plyne především z dialektiky vývoje společnosti, zbavené vykořisťování člověka člověkem, vzájemné podmíněnosti a závislosti společenských přeměn na ekonomických podmínkách a potřebách nikoli jednostranného, ale proporcionálního rozvoje společnosti.

Nepřetržitost a komplexnost rozvoje společnosti budoucího socialismu je závislá na důslednosti a rozhodnosti, ale i na tvůrčím přístupu a dovednosti, se kterou jsou v daných konkrétních podmínkách v praxi realizovány obecné zákonitosti výstavby socialistické společnosti.

Míru a poslušnost jejich řešení a využití, způsob jejich realizace v konkrétních podmínkách stanoví marxisticko-leninské strany ve své strategické a taktické linii.

Postupná realizace této linie a tvůrčí uplatnění obecných zákonitostí s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám a zvláště v dynamickém vývoji ekonomiky, v cílevědomém rozvoji a využívání možností a předností vědeckotechnické revoluce. Dále v pozitivních sociálně politických přeměnách, upevňování mezinárodního postavení Československa, jakož i ve změnách v myšlení, jednání a formování pozitivních životních postojů příslušníků společnosti — to znamená ve svém souhrnu v tempu a rozsahu uskutečňování takových přeměn, jež podmiňují úspěšné budování rozvinuté socialistické společnosti v Československu.

Tím je zároveň přímo, ze samé podstaty socialistického zřízení, pozitivně formována a posilována hodnota těch potenciálů, které ovlivňují obranyschopnost země, s výjimkou vlastního vojenského potenciálu.

Přímá závislost velikosti a hodnoty těchto potenciálů na úspěších při uskutečňování přeměn ve všech sférách života společnosti je vlastně jen společností, v níž zvládla dělnická třída, která jde cestou socialistického vývoje.

Tato významná přednost socialistické společnosti umožňuje ČSSR zvyšovat její obranný potenciál v jednotě s realizací cílů výstavby a rozvoje socialistické společnosti. Každý nový čin a úspěch, každá kvalitativně nová přeměna (v ekonomice, vědě i společenském životě) se promítá do některého z potenciálů obranyschopnosti země.

Ve vykořisťovatelských společnostech naproti tomu se do vojenské síly států, zejména sociálně politické a morálně politické důsledky rozvoje vědy a techniky, růstu produktivity práce a kapitalistického rozvoje ekonomiky vůbec, promítají negativně.

Na druhé straně jsou rozvojem socialistické společnosti, růstem její pevnosti a jejích možností vytvářeny stále příznivější podmínky k tomu, aby bez újmy socialistické výstavbě mohl být v potřebné míře upevňován i vlastní vojenský potenciál.

Zvyšování hodnoty a kvality ekonomického, vědeckého, sociálního a morálně politického potenciálu je tedy objektivním a logickým důsledkem procesu rozvoje socialistické společnosti. Obecně platí, že čím je stupeň rozvoje socialistické společnosti vyšší, čím vyšší a pevnější jsou její úspě-

chy, tím vyšší je stupeň kvality uvedených potenciálů obranyschopnosti země.

Zvyšování hodnoty a kvality vlastního vojenského potenciálu má však jiný průběh. Není objektivním a samozřejmým důsledkem budování a rozvoje socialistické společnosti. Je výsledkem velmi konkrétního a cílevědomého řízení této oblasti marxisticko-leninskou stranou a orgány socialistického státu.

Mezi všemi potenciály obranyschopnosti socialistického státu se projevuje dialektická jednotka. Navenek, na první pohled a zejména v mírovém životě, se může zdát, že vlastní vojenský potenciál sám jen bohatě přijímá, než by i on ve prospěch ostatních dával. To je však jen jeová stránka věci. Ve skutečnosti — protože právě v něm a přes něj se realizuje hodnota ostatních potenciálů, vytváří vojenský potenciál svým vlivem na vojenský a celkový poměr sil ve světovém měřítku, svým vlivem na rozvoj revolucních a demokratických hnutí ve světě a na prosazování politiky mírového soužití a zabezpečení podmínek dlouhodobého mírového rozvoje mimořádně příznivé podmínky pro rozvoj na všech ostatních úsecích. Tedy nejen bere — i sám dává.

Péče o zvyšování vlastního vojenského potenciálu, v němž i ostatní potenciály obranyschopnosti dostávají svůj bezprostřední výraz, je však socialistickým zemím vnucena existencí silného vojenského uskupení kapitalistických zemí a samou existencí imperialismu. Je přirozené, že to si vyžaduje poměrně velké finanční a materiální náklady, odvádí značnou část mužské populace od produktivně ekonomické činnosti a jistě část ekonomiky, včetně vědeckovýzkumných kapacit musí být zaměřena na speciální výrobu.

Představu o finančních nárocích na zabezpečení obrany a bezpečnosti ČSSR dávají **tabulka 1 a obr. 1**. Z údajů je zřejmé, že velikost sumy prostředků, věnovaných ČSSR na obranu a bezpečnost země, má vzestupnou tendenci.

To je vyvoláno jednak prudkým růstem cen základních surovin nutných k výrobě zbraní, dále pracností výroby soudobé vojenské techniky a zbraňových systémů, vyššími nároky na přípravu a školení kádřů, na efektivní způsob výcviku, požadavky nepřetržitosti bojové pohotovosti, jakož i nároky na ošetřování a provoz soudobé techniky.

Kromě toho v této oblasti velmi silně působí, našimi protivníky záměrně vyvolávané, zkracování inovačních cyklů bojové techniky a zbraňových systémů a vnucování nám nových kol závodů ve zbrojení

Tabulka 1

Srovnání výdajů na obranu a bezpečnost ke společenskému produktu, národnímu důchodu vcelku, jeho hodnotě na 1 obyvatele ČSSR a údaje o růstu osobní spotřeby a produktivity společenské práce

	1948	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1979
Společenský produkt v miliardách Kčs – srovnatelné ceny	130,6	164,4	238,4	348,2	405,6	677,2	895,3	1142,2
Jeho procentuální růst 1948 = 100 %	100	126	182	267	310	518	685	874
Vytvořený národní důchod v miliardách Kčs	70,2	85,0	125,3	176,0	178,5	280,8	370,8	440,5
Národní důchod na 1 obyvatele v Kčs	5686	6864	9566	12 892	12 610	19 591	25 051	28 913
Jeho procentuální růst 1948 = 100 %	100	121	178	251	277	386	510	553
Výdaje na obranu na 1 obyvatele v Kčs	Údaje nejsou k dispozici			641	739	1039	1327	1399
Jejich procentuální růst 1960 = 100 %	Údaje nejsou k dispozici			100	115	162	207	218
Procentuální část výdajů na obranu k národ. důchodu na 1 obyvatele	Údaje nejsou k dispozici			4,97	5,86	5,30	5,29	4,83
Osobní spotřeba na 1 obyvatele v Kčs	4389	5245	6076	7954	8212	10 943	13 408	15 391
Její procentuální růst 1948 = 100 %	100	120	138	181	187	249	305	350
Růst společenské produktivity práce	100	122	170	246	271	348	436	482

a zcela zjevná snaha imperialistických zemí v čele s USA získat jednostranné vojenské výhody. O obrovském růstu nákladů na zbrojení hlavních imperialistických zemí, sdružených v NATO, svědčí **tabulka 2**.

Pro konkrétnější posouzení podílu jednotlivých zemí NATO na zbrojení a výdajů na armády je třeba posoudit i přímé vojenské výdaje na 1 obyvatele – viz **tabulka 3**.

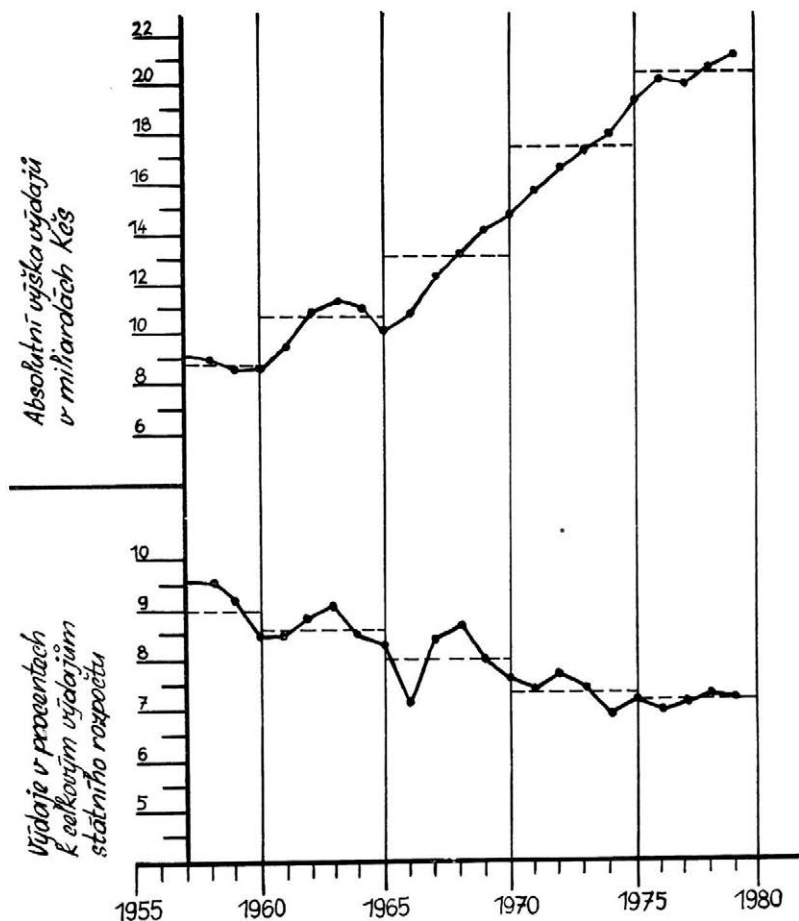
Fakta neúprosně svědčí o tom, že v čele procesu horečného zbrojení stojí USA, jejichž náklady 1,5–2krát překračují náklady jejich hlavních evropských partnerů a 3–4krát náklady ostatních zemí NATO. V posledních letech své úsilí za vysoké

tempo růstu vojenských rozpočtů ještě zesílily.

Čísla na **obr. 1** přesvědčivě ukazují, že ČSSR doceneňuje význam aktivních opatření k zabezpečení své obrany a bezpečnosti a na výdaje v tomto směru vyčleňuje potřebné prostředky.

Současně však tato fakta ukazují, že se daří, a to v poměrně dlouhém časovém úseku, držet celkové výdaje na obranu a bezpečnost pod 10 % celkových rozpočtových výdajů. Pokud jde o procentuální vyjádření na obranu na 1 obyvatele, nepřekročily za posledních 20 let tyto výdaje 6 %.

Takové řešení, zabezpečení růstu sumy prostředků, věnovaných na obranu a bez-

LEGENDA

v jednotlivých letech

----- průměr za pětileté období

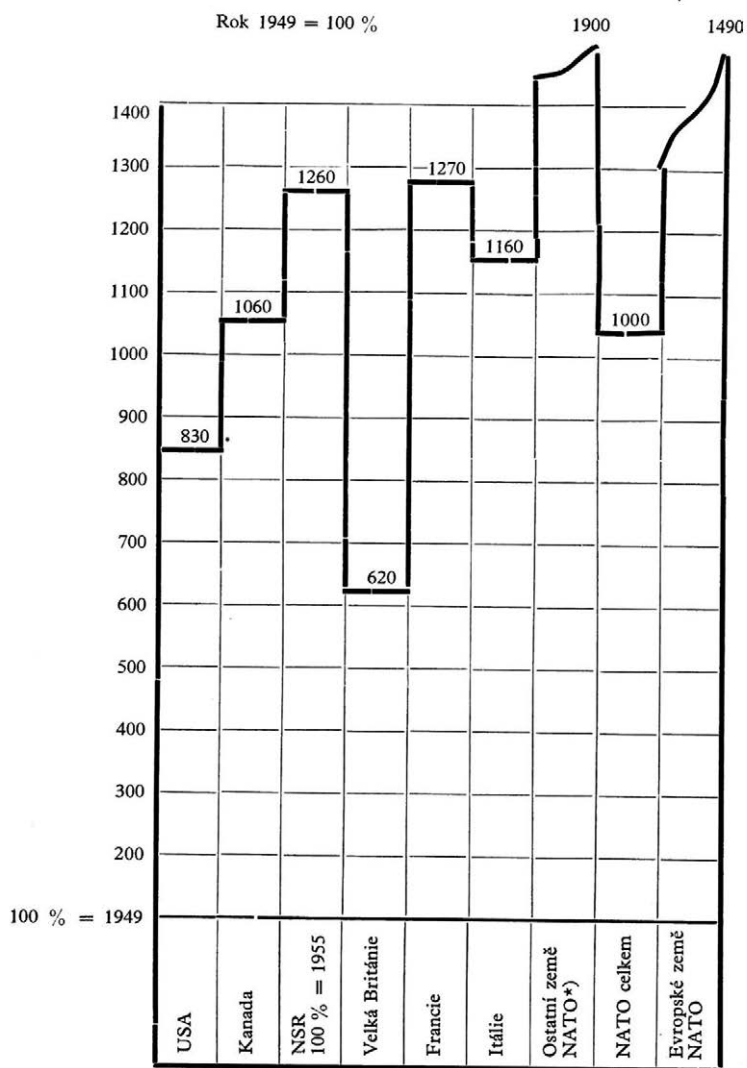
Obr. 1

pečnost při současném určení poměrného podílu těchto prostředků na více méně stejné úrovni — by nebylo možné bez dynamického rozvoje ekonomiky ČSSR, rozvoje vědy a techniky, růstu produktivity práce a národního důchodu.

Značné materiální a finanční prostřed-

ky i produktivní lidské zdroje, použité na obranu země, nejsou však při dosavadním rozdělení třídních sil ve světě jen pouhým nutným zlem, či brzdou rozvoje socialistické společnosti. Především ne proto, že její spolehlivá obrana a bezpečnost před úklady imperialismu je předpokladem a

Tabulka 2
Růst přímých vojenských výdajů zemí NATO v letech 1949–1978 (přepočet v běžných cenách a měnových kursech)

*) ostatní země NATO: Holandsko, Belgie, Dánsko, Norsko, Portugalsko, Lucembursko, Řecko, Turecko

Tabulka 3

Porovnání růstu přímých vojenských výdajů zemí NATO na 1 obyvatele

Země	Počet obyvatel v miliónech	Přímé vojenské výdaje v dolarech			
		1955		1978	
		Celkové v mil. dol.	V dolarech na 1 obyv.	Celkové v mil. dol.	V dolarech na 1 obyv.
USA	186,591	40 371	216	113 000	604
Kanada	18,600	1 819	98	3 635	195
NSR	54,766	1 758	32	17 130	313
Velká Británie	53,301	4 388	82	13 579	255
Itálie	49,821	882	18	5 610	112
Ostatní země NATO	76,347	1 666	22	14 033	183
Francie	47,025	3 148	67	17 518	372

zárukou její vlastní existence a dalšího rozvoje.

Na druhé straně úspěšnost postupu na cestě budování komunistické společnosti, velikost a kvalita přeměn v ekonomice, vědě, technice, sociálně politické a kulturní oblasti vytváří objektivní základ pro vysoký stupeň obranyschopnosti každé jednotlivé socialistické země.

Výsledky a úspěchy každé socialistické země na této cestě, v rozvoji její ekonomiky a politiky, vědy, techniky, kultury, školství a výchovy lidí jsou o to větší a trvalejší, čím více se daří využívat vzájemné pomoci, dvoustranné a vícestranné spolupráce, kooperace a integrace — krátce řečeno: čím více se daří internacionalizovat základní směry rozvoje společnosti.

Internationalizace procesu budování komunistické společnosti v každé jednotlivé zemi znásobuje její síly a je významným prostředkem urychlování jejího rozvoje.

Internationalizace základních směrů rozvoje společnosti není vynucenou obrannou reakcí socialistických zemí. V současnosti jde o objektivní tendenci rozvoje socialistických zemí.

Své nesporné pozitivní důsledky i poměrně vysoký stupeň má internacionalizace i v oblasti vojenství. U evropských socialistických zemí se projevuje především v rozvíjení všestranné spolupráce v rámci Varšavské smlouvy. Výrazného ocenění se dostalo procesu prohlubování internacionalizace obrany socialistických zemí i roli Varšavské smlouvy a jejích orgánů v tomto procesu z tribuny XXVI. sjezdu KSČS a XVI. sjezdu KSČ.

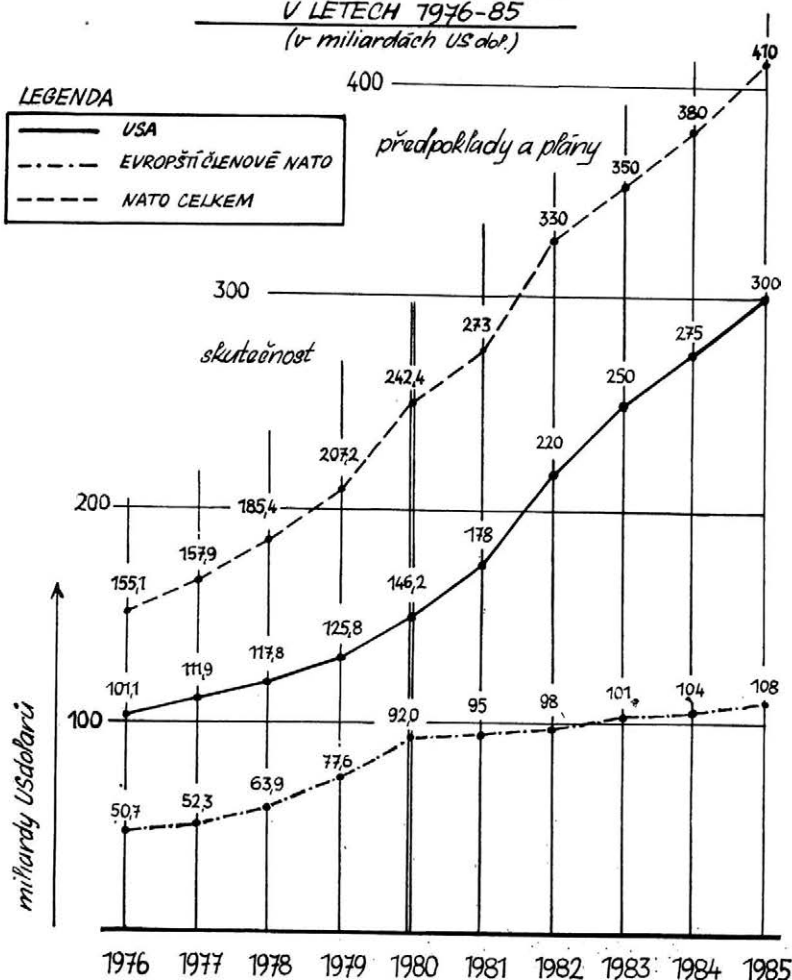
Prohlubující se internacionalizace ve vojenské oblasti má svůj výraz jak v jednotlivých názorech socialistických zemí na otázky soudobé vojenské vědy, tak i v poskytování vzájemné pomoci při uskutečňování praktických opatření k přípravě země, obyvatelstva i ozbrojených sil na vedení války. Dále v ujednacení organizace, výstavby i řízení ozbrojených sil, unifikace výzbroje a bojové techniky, jejich vývoje i výroby, v ujednacení výcviku a výchovy vojsk, jejich taktické a polní přípravy, operační přípravy štábů, společných opatření v přípravě kádru atd.

To vše přirozeně vede ke sblížování ozbrojených sil a armád socialistických zemí a ke znásobení obranyschopnosti každé jednotlivé socialistické země, která má možnost při vlastním vkladu pro celé socialistické společenství opřít se o celkový jeho obranný potenciál, váhu a autoritu, zvláště pak o všestrannou autoritu a mohutný obranný potenciál Sovětského svazu, jako rozhodující a největší síly v celém socialistickém společenství.

Objektivní nevyhnutelnost a význam internacionalizace ve vojenské oblasti je zvyrazňována především existencí imperialismu, který představuje pro socialistické země reálné nebezpečí ať přímého válečného konfliktu, tak přímých kontrarevolučních akcí různého typu. Dále je zvyrazněna požadavky, které vyplývají z rozvoje vojenství na materiální a duchovní zdroje společnosti. V důsledku toho nároky na zabezpečení obrany jednotlivých socialistických zemí tak vzrostly, že nemohou být zabezpečeny izolovaně. To vylučuje i izolovanou obranu jednotlivých socialistických

VOJENSKÉ VÝDAJE USA A NATO
V LETECH 1976-85
 (v miliardách USD)

LEGENDA

Obr. 2

kých zemí. Kromě Sovětského svazu není schopna žádná z bratrských zemí Varšavské smlouvy zabezpečit vlastními silami vývoj a výrobu všeho, co je nezbytné pro úspěšné vedení moderní války. Proto potřeba zabezpečení obrany i jednotlivých socialistických zemí i celého socialistické-

ho společenství jak v současné době, tak i v další perspektivě naléhavě vyžadují prohlubování integrace ve vojensství a koordinaci vojenskotechnické politiky států Varšavské smlouvy. Garantom účinné obrany socialismu, suverenity a bezpečnosti socialistických zemí může být jen integro-

vaná vojenská síla, jejíž základ tvoří Sovětský svaz a jeho ozbrojené síly.

Požadavek internacionalizace obrany socialismu nabývá tak v konkrétních historických podmínkách na charakteru obecné zákonitosti. Obrana socialismu je internacionální povinností komunistů. Nicméně však je zároveň jevem historicky omezeným, nuceným socialistickým zemím jak samotnou existencí imperialismu, tak i vytvořením a upevňováním agresivních vojenských bloků imperialistických zemí a nebezpečností jejich politiky, namířené proti revolučnímu hnutí a společenskému pokroku kdekoli ve světě.

Proces výstavby komunistické společnosti v celé mnohotvárnosti a dynamičnosti, jakož i ve svých mezinárodních souvislostech vytváří příznivé podmínky k růstu těch ekonomických i politických potenciálů, které ovlivňují kvalitu obranyschopnosti socialistického státu.

Úroveň obranyschopnosti každé socialistické země zvlášť, stejně jako úroveň obranyschopnosti koaličního uskupení socialistických zemí a zemí celého socialistického společenství, má potenciálně vysokou hodnotu. To je dáno zákonitostmi rozvoje jednotlivých zemí i zákonitostmi rozvoje celé soustavy a jejich výraznějšími přednostmi zejména v sociálně politických i morálně politických kvalitách.

Nicméně však přeměna těchto možností v realitu probíhá přes každodenní složitou, náročnou a nesmírně pracnou praxi vojenské výstavby jak v jednotlivých zemích, tak i v rámci koalice. Přes praxi vojenské výstavby jsou přeměňovány možnosti dané ekonomickým i politickým rozvojem socialistického státu v určitou, konkrétní hodnotu vlastního vojenského potenciálu jeho obranyschopnosti. Je to složitý dialektický proces, který má jak své mezinárodní, tak i vnitřní komponenty, v naprosté většině nikoli konstantní, ale nesmírně proměnné. Proto nemůže jít o jednorázový akt, ale cílevědomě a vědecky řízený proces, v němž musí být důsledně respektovány celospolečenské zájmy před místními, lokálními a osobními, v němž musí být uplatněna jednotna národních a internacionálních zájmů a potřeb.

Sladit tento složitý proces dynamického rozvoje socialistické společnosti s nároky na zabezpečení její bezpečnosti a obrany může jen Komunistická strana Československa. Ona je jedinou silou, která je schopna teoreticky i prakticky řešit všechny otázky účinné obrany ČSSR. KSC řídí teorii, principy a metody obrany ČSSR. Opírá se o marxisticko-leninské učení o válce a armádě a leninské učení o obraně so-

cialistické vlasti, vypracovává svou vojenskou politiku a koordinuje ji s politikou bratrských komunistických a dělnických stran, zvláště pak s Komunistickou stranou SSSR. KSC určuje hlavní směry vojenské výstavby a vynakládá obrovské úsilí na jejich praktickou realizaci. Cílní praktická opatření ke zdokonalování československých ozbrojených sil, zejména pak ČSLA, řeší základní otázky jejího života, pečuje o upevňování její bojovosti a bojové pohotovosti. Stojí v čele konkrétních opatření k posilování materiálně technického zabezpečení ozbrojených sil, zvláště pak ČSLA a jejich vybavování soudobou, moderní a vysoce účinnou bojovou technikou a zbraněmi. Velkou pozornost věnuje přípravě vojenských kádřů, zejména konkrétní péči o vytvoření a kvalitní fungování celého systému vojenského školství a přípravě vojáků z povolání — velitelů, techniků, politických pracovníků. Svůj konkrétní vliv uplatňuje i na výběr a rozmísťování vojenských kádřů. Nepřetržitě obsahově řídí a pečuje o ideově politickou výchovu všech příslušníků ozbrojených sil a zdokonalování vnitropolitické práce. Tím výrazně ovlivňuje formování jejich komunistického světového názoru, jejich uvědomělý vztah k plnění vojenských povinností, jejich morálně politické vlastnosti a vychovává je v ideově přesvědčené, odolné, statečné a zocelené vojáky, přesvědčené vlastence a internacionalisty. Při řízení ozbrojených sil se KSC opírá o činnost orgánů, které se zabývají otázkami obranyschopnosti země, uvnitř armády pak zejména o činnost vojenských rad, velitelů, politických orgánů a stranických organizací. Cílevědomě také využívá soustavného rozvoje iniciativy a aktivity všech příslušníků armády. To vše ve složitém procesu řízení ozbrojených sil a celé vojenské výstavby Komunistickou stranou Československa vytváří nezbytné předpoklady, které mohou ve svém souhrnu vést k zabezpečení vysokého stupně obranyschopnosti ČSSR, bojovosti a bojové pohotovosti jejich ozbrojených sil. Vedení Komunistickou stranou Československa vystupuje jako zákonitost a nezbytný princip celé vojenské výstavby. Využití příznivých předpokladů, vytvářených přímým a nepřímým vedením ozbrojených sil Komunistickou stranou Československa, však závisí na kvalitě práce komunistů v ozbrojených silách i mimo ně, na důslednosti, s jakou usilují o realizaci politiky strany v této oblasti, na každodenní houževnaté a obětavé práci ve vlastní vojenské výstavbě a budování ozbrojených sil a jejich jádra — Československé lidové armády.